

450 mots

que cau saber
entà començar
a liéger
escriuer
e parlar
er occitan dera
Val d'Aran

CENTRE DE NORMALISACION LINGÜISTICA
DERA VAL D'ARAN

CONSELL GENERAU D'ARAN

450 mots

que cau saber
entà començar
a liéger
escriuer
e parlar
er occitan dera
Val d'Aran

**CENTRE DE NORMALISACION LINGÜISTICA
DERA VAL D'ARAN**

CONSELH GENERAU D'ARAN

INTRODUCCION

Aguest vocabulari a eth sòn punt de gessuda a compdar deth vocabulari de Jacme Taupiac "350 mots occitans".

Era sua finalitat ei era d'èster un esturment d'ajuda entad aqueri que vòlen apréner er occitan dera Val d'Aran, e ath madeish temps un element de fixacion escrita d'expressions e locucions pròpiament nòstes.

Aguesti quate cents cinquanta mots an estat alistats entermiei des mès emplegats ena nòsta vida vidanta e en tot préner eth punt d'enguarda de diccionaris basics d'autes lengües.

En tot demorar donc qu'aguest simple vocabulari artenhe era fin que toti mos auem prepausat, anaram premanint naui vocabularis tamb es indiques e recomanacions que toti vosati com usatgèrs deth madeish mos hètz arribar.

Frederic Vergés Bartau

*Responsable deth Centre de Normalisacion Lingüistica
dera Val d'Aran.*

Vielha, hereuèr de 1.992

A

ABANTES: *Abantes de gesser me cau acabar eih trabalh.*

ABRIU: *Eth mes d'abriu ei abantes qu'eth mes de mai.*

AC: *S'ac vòs, tòn qu'ei. Ac vedí lèu tot aquerò. Minjà-t'ac.*

ACABAR: *Vau a acabar lèu. È començat, mès non è acabat.*

ACIU: *Jo sò aciu. Non sò d'aciu, sò de Salardú.*

AÇÒ: *Açò ei eth trabalh qu'auia d'acabar.*

ACORNERAR: *Tanlèu coneisheren se qui ère, l'acornerèren.
Tostemp que dèishe es causes acornerades.*

ADIU: *Enquia un aute moment, adiu!*

ADISHATZ: *Vos sò dit adishatz e non m'auetz entenut*

ADOCIR/ABLANIR: *Eth temps s'adocís. Eth mau de caishau se m'a
adocit.*

ADRET/-A: *Ei un òme plan adret en sòn trabalh.*

AGER: *Ager ère dimenge, aué ei deluns.*

AGOST: *Soent en mes d'agost hè fôrça calor*

AGUEST/-A: *Aguest ei eth mèn coche e aguesta ei era sua bicicleta.*

AHÈR: *Aguest ahèr non me shaute pas bric. Eth ministre d'Ahèrs*

Exteriors demorèc en avion.

AIGUA: *N'i a que non trapen pas era aigua tan bona com eth vin.*

AIGUA DE NÒDES: *Era aigua de nòdes se hè damb es martòcs des escares o nòdes.*

AJUSTAR: *Calerie ajustà-se as besonhs.*

ALAVETZ: *Alavetz, truhès e caulets... Alavetz vedí ce que volec díder.*

ALENDAR: *Cau alendar peth nas, atau er aire se cale caud enes paumons.*

ALONGAR: *Se cuelhes aguesta virada alongaràs eth camin.*

ALUGAR: *Aluga era lum tanlèu barre era net. Damb es aluquets lèu aluguèc eth huec.*

AMASSA: *Totí amassa anaram tara montanha. Ac heremí amassa damb Pèir.*

AMIAR/MIAR: *Qui de vosati amiàrà eth coche?. Les amièren entà çò deth mètge.*

AMIC/AMIGA: *Ei un amic fòrça especiau. È ua amiga en Canadà*

AN: *Un an a dotze mesi. Ei un gojat qu'a vint ans.*

ANAR: *Ara i cau anar. Jo i vau.*

ANINÒS: *Enguan es aninòs que m'an queigut qu'an estat plan boni.*

ANNADA: *Mil nau cents trenta ueit siguec era annada dera guèrra.*

Enguan a estat ua bona annada tara cuelheta de milhòc.

APRÉNER: *Apreni a parlar er aranés.*

APRÒP: *I pòs anar a pè, ei apròp.*

APUPRÈTZ/NAUT O BAISH: *Son apuprètz deth madeish temps. Ac haram naut o baish com ac an hèt eri.*

AQUETH/-ERA: *Aqueth qu'arribe ei eth mèn frair e aquera ei era mia cosia.*

AQUERÒ: *Qu'ei aquerò? Aquerò qu'ei quauquarren polit.*

AQUIU: *Aciu non i a pas arren e aquiu tanpòc. Aquiu delà dilhèu ac traparàs açò que cerques.*

ARA/ADARA: *I voletz anar ara o dempús ? Ara ei eth moment, dempús serà tard.*

ARRADIM: *Des arradims se hè eth vin. Sò crompat un bajòc d'arradims.*

ARRAT: *Es arrats remosiguèren toti es hormatges.*

ARREN: *Non i a arren a hèr. Non preni arren pr'amor qu'è pòur de que me hèisque mau.*

ARRES/DEGUN: *Laguens deth burèu non i a pas arrés. Degun didec arren.*

ARRIBAR: *Non hè pas guaire estona qu'auem arribat.*

ARRIBENT/-A: *Aguest prat ei fòrça arribent e aguesta tèrra ei planèra.*

ATAU: *Ei atau qu'ac cau hèr. Atau hès, atau traparàs.*

ATH/ARA: *Dà-l'ac ath mainatge. Ei ath hons deth calaish. Les ac deishèc ara mainada.*

ATH CANT DE/ATH PÈ DE: *Ath cant der arriu i traparàs arbes desarraïcsats. Ath pè dera hònt i a gargolhes e gresilhon.*

ATH DELÀ: *Non sonque me calec està-me amassa damb eth, que ath delà, li auí de pagar eth vrespalh.*

AUCIR: *Auciram eth porcèth entath torn de Nadau. Es caçaires auciren un cèrvi, un dam e un cabiròu.*

AUDÈTH: *Es audèths an eth sòn còs caperat de plumes. Un bèth audèth qu'ei aqueth òme!*

AUER/AVER: *A un can. As calor?. Auetz plan parlat. Jo è besonh de tu. Que tu ages esdejuat, non vò pas díder que es auti ac auéssem hèt.*

AUNOR: *Tot ei perdit sonque er aenor.*

AURAN/AURAS/AUERAS: *Es auerassi son es fruits der auerassèrs. Er esquirò minge aurassi.*

AURIÒ(U)/-OLA/JAUNE/-NA: *Eth mijò deth ueu ei auriò. Era pèth des bananas ei auriòla.*

AUTE/-TA: *Tornaràn a parlar d'aquerò un aute còp. A on son es auti dus ? A on ei era auta mainada?*

AVITZAR: *Cau avitzar eth pan dera pòrta damb avitzi mès longui.*

B

BAISHAR: *Baishi es escales a plaser. Era calor a baishat.*

BALANÇADER: *Es mainatges se cròssen en balançader der estudi.*

BAMBOLHA/BOISHÒRLA: *Dera aigua gessien bambolhes. Se li a hèt bèra bambolla ena man.*

BARRAR: *Barratz es pòrtes e dauritz es hièstres.*

BATALHAR: *Sonque hè que batalhar dia e net damb es vesins.*

BATEGAT/BORRAT: *Aguest bategat d'aigua qu'a queigut anarà plan ben entara cuelheta.*

BEN: *As de hèr ben er exàmen entà poder aprovar. Non hès ben de beuer tant*

BESONH: *Non è arren tà escriuer, e auria de besonh un gredon.*

BÈTH/BÈRA: *Bèth mainatge a cridat ena plaça. Aquera vaca ei fòrça bèra.*

BÉUER/BÉVER: *Beuem vin quan auem set.*

BLANC/-A: *Te digui que non ei blanc, qu'ei nere.*

BLU/-A: *Era tua pelha ère de color blu.*

BODER: *Eth boder se hè damb era pinta dera lèit.*

BOHAR/BUHAR: *Peth maitin bohaue ua gisca plan heireda. Arribar*

en tot buhar com un miei escanat.

BOTJAR: *Ei un sac de nèrvis, non pare de botjà-se.*

BON: *Minjam quauquarren de bon. Beuem bon vin. Aquerò qu'ei de bon compréner.*

BRACAR: *Bracà-me pan entà vrespalhar. Se braquèc un dit damb era pica.*

BRAVE/-VA: *Mainatges bravi com aguesti non ne traparatz pas guairi*

BREMBAR: *Brembà-te'n de vier lèu entà casa. Brembatz-vo'n d'aqueri que non son aué aciu amassa damb nosati.*

BRIC: *Non m'agrade pas bric.*

BRIC MÈS: *Bric mès tornarè tad aciu. Non ac veirè pas bric mès.*

C

CADA: *Trabalhi cada dia dera setmana.*

CAGIRA: *Me calerie ua cagira entà setià-me/sèi-me/seigué-me.*

CALER: *Ara mos cau anar a minjar. Non vos calie pas auer pòur.*

CALOR: *En mes de deseme non hè pas guaire calor. Vau mès era calor qu'eth hered/heired.*

CAMBIAR: *En dues minutes auie cambiat d'idèa.*

CAMINAR: *Hè ben de caminar ua estona cada dia.*

CAN/CANHA: *Diden qu'eth can ei eth melhor amic der òme. Eth can lairèc ath lairon.*

CAP: *Non i a pas cap de valent entre nosati.*

CATORZE: *Auia catorze ans quan anè tà França per prumèr còp.*

CAUD/-A: *Beui aigua hereda, non pas cauda. M'agrade eth cafè caud.*

CAUMÀS/CAMBOLH/CALORASSA: *Aguest caumàs sorrostirà toti es semiats.*

CAUSA: *I a tantes causes que non sabem... Ua causa ei díder e ua auta hèr.*

CENT: *Cinquanta e cinquanta hèn cent.*

CERCAR: *Cercatz e trobaratz. Cercar era sèrp en horat.*

CINC: *Dus e tres hèn cinc.*

CINQUANTA: *Vint-e-cinc e vint-e-cinc hèn cinquanta.*

ÇÒ: *Ditz-me çò que vòs. Çò qu'ei tòn, non ei pas mèn.*

CÒDER: *Brembà-te'n de hèr còder es cedes.*

COLOR: *Eth jaune e eth vermelh son dus polits colors. I ad'auti colors que son: eth blanc, eth blu, eth nere, eth verd...*

COM/COMA: *Com ère tard, non i anèrem cap. Eth mainatge ei tan gran coma sa pare/pair.*

COMENÇAR: *Diden qu'un trabalh començat ei miei acabat.*

COMPDAR: *Compdaue es sòs que li quedauen.*

COMPDE: *Cau tier compde quan se jògue tamb huec.*

COMPLETAMENT: *È acabat eth trabalh complètament.*

COMTE: *Eth sr. comte auie fòrça tèrres.*

COMPRÉNER: *M'as explicat aquerò e ara ac compreni melhor.*

CONDE: *Conda-me un conde abantes de dromir.*

CONÉISHER: *Hè fòrça temps que mos coneishem. Non coneishi pas ad aquera persona.*

CONTENT/-A: *Arribe Nadau, toti èm contenti.*

CÒP: *Tot d'un còp comencèc a plòir. Se lheuèc còp sec deth fautulh.*

CÓSER: *Te cau cóser un boton en tricòt. Eth sarte cos damb era agulha espuntada.*

COSIN/-IA: *È un cosin e dues cosies*

CÒSSO: *Eth còsso de bòsqui votèc en contra.*

COSTAT: *Passatz peth costat.*

CREIR: *Creigui qu'a rason. Non creigui arren de tot çò que m'a dit.*

CROMPAR: *Non pogui pas crompar tot çò que voleria.*

CUEDAR: *Cuedar es malauts.*

CUÉLHER: *Cuelhec es sòs deth dessús deth taurelh (taulèr) e se n'anèc entà dehòra. Cuelheram ua cistalha de ceps. Cuelhec pòur e hugec.*

CUERT/-A/BRAC/-A: *Ei un camin cuert. Cuert o long i a d'èster plaçat.*

CUNHÈRA: *Eth mainatge queiguec dera cunhèra quan sa mair se descuedèc.*

D

D'ACÒRD/COSSENT: *Sò d'acòrd tamb tu. Cossent damb çò que ditz era Lei.*

DAMB: *I anarè damb tu.*

DAR/BALHAR: *M'as de dar era adreça de Pèir. Balhà-me quauquarren entà escriuer.*

DARRÈR/-A: *Eth qu'arribèc darrèr tòn, ei Pèir.*

DAURIR: *Daurisqui era pòrta. Era pòrta ei dubèrta.*

DE: *Ei eth libre de Maria. De qui ei aguest pipòt ? D'alavetz non mos hèm pas.*

DÉISHAR: *È deishat era hemna e eth mainatge en casa.*

DEJÀ: *Ja vos van a tornar a díder çò que sabetz dejà.*

DELUNS: *Deluns ei eth prumèr dia dera setmana.*

DEMAN: *Deman anaram a hèr un torn peth solan.*

DEMANAR: *Me demanèc quina ora ère. Me demani s'a rason quan ditz aquerò.*

DEMORAR: *M'auries de demorar deuant dera pòrta deth cafè. Es sòns oncles demoren tot er an en Tolosa.*

DES: *Des òmes diden ua causa e des hemnes ne diden ua auta.*

DEMPÚS: *I anaram dempús de sopar.*

DESEME/AUENTS: *Era hèsta de Nadau ei en mes de deseme.*

DETH: *Tàs dotze deth ser minjauen chicolate tamb còca.*

DÈTZ: *Cinc e cinc hèn dètz.*

DÈTZ-E-SÈT: *Aquera mainada a dètz-e-sèt ans.*

DÈTZ-E-UEIT: *Sò content d'auer dètz-e-ueit ans, ara ja sò gran.*

DÈTZ-E-NAU: *A dètz-e-nau ans, li'n manque un tà aué-ne vint.*

DEUANT/DAUANT: *Li agrade tostemp anar deuant.*

DÉUER: *Te voi pagar es sòs que te deui.*

Deu d'èster luenh aqueth país...

DÍDER: *Toti escotauen çò que didie.*

DIJAUS: *Eth dijaus ei en miei dera setmana. Ges deth miei, dijaus!*

DILHÈU: *Dilhèu anet ploirà. Dilhèu que n'as hèt pro de causes, pòsa-te.*

DIMARS: *Tà fòrça gent eth dimars ei eth dusau dia de travalh dera setmana.*

DIMÈRCLES/DIMÈRCS(d.V.): *Eth dimèrcles ei dia de mercat.*

DIMENGE: *Jo non travalhi pas eth dimenge.*

DINAR: *Dinam cada dia tà mieidia.*

DISSABTE: *Eth dissabte ei eth dia dera setmana que mès m'agrade.*

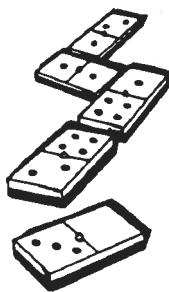
DIUENDRES/DIVÈS (d.v.): *Lo veigú/vedí diuendres passat.*

DOMATGE: *Domatge que non arribèsses a temps tà sopar tamb nosati.*

DONC/DONQUES: *Ac vòs atau, donques tòn qu'ei.*

DOTZE: *Sies e sies hèn dotze.*

DUS/DUES: *I auie dus mainatges e dues mainades ath cant dera hièstra.*

E

E: *Eth pair e era mair. Tu e jo.*

EMBARRAR: *Embarri es oelhes en un pàrrec deth prat. L'embarrèren ena preson pr'amor qu'auie panat.*

EMBROMÀ-SE/EMBARANÀ-SE: *Aué mèrque mau temps, eth cèu ei embromat.*

EMPODOAR: *S' es causes seguissen atau, empodoaram totes es treuetes des arrius.*

EN: *Parlaue en aranés.*

ENCARA/ENQUÈRA(d.V.): *Encara sò aciu, mès me'n vau lèu.*

EN ÇÒ DE/AS DE: *En çò de Pèir, i auec balaguèra, ei a díder, se i embarrèc eth hum.*

ENDONVIAR: *Guairi numeròs as endonviat aguest viatge? Mos calerà endonviar bèra causa entà gessé-mo'n d'aguest endrabalh.*

ENGOLÒPA: *Me cau ua engolòpa tà manar aguesta carta.*

ENJÓS: *Caminèrem plan estona prat enjós.*

ENLÒC: *Hè dues ores que lo cerqui e non lo trapi enlòc.*

ENQUIA/DINC(d.V.): *Adiu, enquia dempús.*

ENSÚS: *Aqueth lac non ei pas guaire mès ensús d'aciu.*

ENTÉNER: *Qui t'entene que te crompe.*

ENTRAR: *Entrèc en casa sense hèr bric de tapatge.*

ENTRE/ENTER: *Arribarè entre es cinc e es cinc e mieja.*

ERA: *Era jamès se n'encuedèc d'arren. Era nhèu capère es losats des cases.*

ERÓS/-A/URÓS/-A: *Erós aqueth que se sap amiari. Erós an entà toti.*

ESBLEGIR: *S'a esblegit era pelha tamb aguest bronc dera prüèra.*

ESCÒLA/ESTUDI: *Estudie er aranés ena escòla. Me'n brembi deth mèn estudi de mainatge.*

ESCOTAR: *Quan un parle lo cau escotar.*

ESCRÍUER/ESCRÍVER: *Fòrça gent escriu en aranés.*

ESDEJUAR: *Entà esdejuar me mingi dus ueus chauchats, bèra talhada de pan tamb boder e un bòl de lèit tamb mèu. Esdejuam soent entath torn des ueit.*

ESTAR: *M'estongui aciu enquia dimèrcles que ven.*

ÈSTER: *Sò de Les. Èm de Gessa. Èren dotze. Sò arribat hè ua ora.*

ESTIMAR/AIMAR: *Joan estime es sòns companhs.*

ESTUDIAR: *Es qu'estudien saben fòrça causes.*

ETH/ER: *Eth mainatge va tà estudi. Er audèth ei en nin.*

EXPLICAR/CONDAR: *Comprendi tot çò que m'as explicat.*

F

FAIÇON/SÒRTA: *Ac as de hèr d'aguesta faiçon.*

FARRAT/SIATA/SELHA: *Amortèrem eth huec a truca de farrats d'aigua.*

FLINCAR/FLANCAR: *Tè! Un aute carrèr que me l'a tornat a flincar aqueth gatilop!*

FÒRÇA/PLAN/HÈRA(d.V.): *I auie fòrça gent. Mos vedem fòrça còps.*

FRAIR/HRAIR(d.V.): *E dus frairs mès joeni que jo.*

FRANC/-A: *M'agrade aqueth gojat pr'amor qu'ei franc.*

G

GANDIAR: *Sonque hè que gandiar pes carrèrs com un praube des crostets.*

GARGOLHA: *Era gargolha alende pera pèth e pes paumons, ei un amfibi.*

GARIA: *Era garia a hèt un ueu.*

GAT/-A: *Es cans e es gats non s'estimen cap. Auem ua gata nera.*

GÉSSER: *Deth trabalh ges entath torn des ueit e mieja deth ser.
Gesseren tà dehòra ath cap d'un shinhau.*

GESSUDA: *Era gessuda ei peth darrèr dera carrèra.*

GÈR: *En Gèr era nhèu se i sè. Gèr ei eth prumèr mes dera annada.*

GÈU: *Aguest gèu aucirà tota era auderalha.*

GLÈISA: *Aquera glèisa demore lèu tostemp barrada.*

GOJAT/-A: *Aguest gojat lo coneishí as de Pejoan arunan.*

GORJUT/-UDA/GOLUT/-UDA: *S'ac minge tot aquerò que li mèstren, ei un gorjut de prumèra.*

GRÀCIES/MERCÉS: *Un shinhau mès de vin ? Non, gràcies ja n'è pro.*

GRAN/-A: *Ei un òme gran. Ei ua hemna fòrça grana. Grana causa aquera!*

GRÒS/-SSA: *Er òme ère massa gròs tà passar per aquera pòrta tan petita.*

GUARDAR/ESPIAR: *Guarda açò que me sò trapat. Guardèrem ce que i auie e mo'n tornèrem*

GUAIRE/GUAIRI: *Guairi mainatges i a ena escòla ? Non hè guaire temps.*

GUAIRA/GUAIRES: *Guaira n'i a de nhèu ?*

GUÈRRA: *Hetz era patz e non era guèrra.*

H

HEREUÈR: *Hereuèr nau cares hè, e de bona cap non ne hè.*

HEMNA: *Un òme parle tamb ua hemna ena plaça deth pòble.*

HERED/HEIRED: *En iuèrn hè heired. Era aigua ei hereda.*

HIEMS: *Eth hiemps ei eth producte organic mès apropiat entà que possen es plantes.*

HILH/-A: *A un hilh de dètz-e-sèt ans e ua hilha de quinze ans.*

HUELHA/FUELHA: *Ua huelha de papèr. Es huelhes des arbes comencen de gésser.*

HUM: *Eth hum ges pera humenèja (tumenèja).*

HUMAR/PIPAR: *Humar hè mau entara salut e... entara pòcha. Açò qu'as de hèr qu'ei non humà-li eth cap deth nas.*

HUSTÈR: *Eth hustèr m'a apariat es placards des hièstres.*

I

I: *Se i cau anar i anaram. Non me i veigui guaire entà liéger aquerò.*

IÈRLA: *Ath torn dera ièrla i a fôrça arbes.*

IDIA/IDÈA: *Ei ua bona idia parlar era nòsta lengua.*

INCAPABLE/-BLA: *Ei tan pauruc qu'ei incapable de botjar un dit.*

IRANJA: *Era iranja a fôrça vitamina C.*

IREUA/NÒRA(d.V.): *Era ireua de çò de X demore un mainatge.*

ISTÒRIA: *M'agrade fôrça estudiar era istòria dera mia tèrra.*

IUÈRN/UVÈRN: *En iuèrn ena Val d'Aran nhèue fôrça.*

J

JAMÈS/JAMÈI(d.V.): *Non l'è pas jamès vista.*

JAUNE/-NA/AURIÒ(U)/-ÒLA: *Eth jaune ei eth color deth solei.*

JO: *Tu te'n vas e jo demori. Jo sò aciu, e tu aquiu.*

JOEN/-A: *Es joeni non escoten pas as vielhs. Profita'n qu'ès joen!*

JÒIA/JOIEU: *Eth mèn òme me crompèc ua jòia eth dia deth mèn sant.*

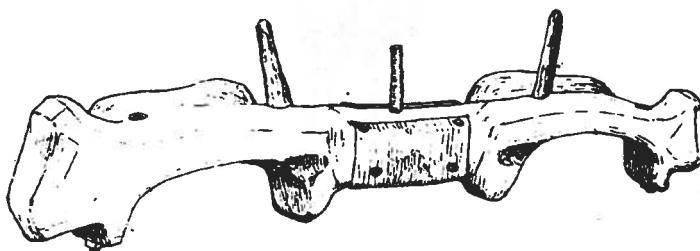
JOLH: *T'aurà d'operar deth jolh se non vòs quedà-te coish.*

JUNH: *Eth mes de junh a trenta dies, e ven dempús deth mes de mai.*

JÚNHER: *Cau júnher aguest cap de còrda tamb aqueth aute.
A junhut eth parelh e se n'a anat a laurar.*

JUNHSÈGA/JURIÒL/JULH: *En junhsèga hè fòrça calor.*

JUSTAMENTS: *Sò content de trapà-te, justaments te volia díder
quaquarren.*

L

LAGUENS/DEGUENS: *Laguens deth pòt petit i é era bona confitura.
Eth laguens d'aqueuth castèth ei descuedat.*

LAUANETA/MININA/BELINA: *Ena primauera gessen es lauanetes
enes prats.*

LENGUA: *Comence a parlar era sua lengua. Sap parlar dues lengües.
En quina lengua ei escrit ?*

LÈU: *Tornarè lèu. Hè lèu que se mos hè tard.*

LHOCARIA/HOLIA: *Tamb es sues lhocaries, ara arrés l'escote.*

LI/AU: *Li demanèc ath mainatge que non parlasse mès.*

LIBRE/LIBE: *As liejut aqueuth libre ?*

LIÉGER/LÉGER: *Sai liéger en aranés. Liegi un polit conde entath
mainatge.*

LINÇÒ(U): *Un linçò de lin caperaue eth lhet.*

LIT/-A/LIC/-A/GUIT/-A: *Eth lit confitat qu'ei quauquarren entà
chucà-se es dits o entà lecà-se es pòts.*

LOCA: *Es porics son tostemp ath darrèr de sa mair, era loca.*

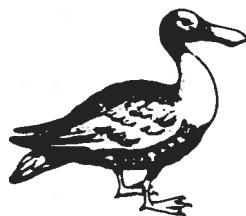
LONG/-A: *Ei mès long que era hame de mai. N'i a que diden qu'es
vacances son longues.*

LONGADA: *Un soc de dètz mètres e miei de longada.*

LORD/-A/CASCANT/-A/PIPAUT/-A: *As eth pantalon lord. Da-me era camisa lorda que la cau lauar.*

LUA: *Era Lua ei eth satelit dera Tèrra. Èm en baishant dera Lua.*

LUENH: *Vielha non ei pas guaire luenh de Betren. Luenh d'aciu se trape era hònt.*

M

MADEISH/-A: *Non ei eth madeish pantalon, ei un aute.*

MAI: *Eth mes de mai ei Dempús deth mes d'abriu.*

MAINATGE: *Es mainatges d'ara son es òmes de deman.*

MAIR: *Era mair ei ua hemna qu'a mainatges.*

MAITIN: *Aguesi maitin è esdejuat cafè tamb lèit.*

MALAUT/-A: *Hè quauqui dies que non ges pas bric de casa, creigui qu'ei malaut.*

MAN: *Toti auem ua man dreta e ua man quèrra.*

MAU: *È mau de cap. Aquerò ei de mau compréner.*

MANCAR: *Tròbi a mancar es costums d'ans endarrèr.*

MARÇ: *Eth mes de març ei eth tresau der an. Soent plò entà març.*

ME: *Me diguec/didec que m'auia perduto eth libre.*

MÈN/MIA: *Aqueth caièr ei eth mèn. Aqueri libres son es mèns.
Aquesta pelha auriòla ei mia. Era mia cosia vierà aué ath ser.*

MENS: *Eth mainatge a 25 ans mens que sa pair. Aumens li parles ena tua lengua.*

MES: *È vacances tot eth mes de junhsèga.*

MÈS: *I as anat, mès i tornaràs.*

MÈS/MEI: *Ne volec un shinhau mès.*

MESTIÈR: *Eth sòn mestier qu'ei de paredèr. Auer un bon mestier, ei auer eth pan assolidat.*

MÉTER/BOTAR/CALAR/HICAR: *Cau méter cada causa en sòn lòc. Trèir e non botar qu'ei uedar.*

MIEI: *Lo trapèc peth miei deth bòsc.*

MIEI/MIEJA: *Parlèc pendent mieja ora. Entà vrespalhar se mingèc miei pan.*

MIL: *M'è trapat un bilhet de mil pessetes.*

MELHOR/ MIELHOR: *Eth vin der aute còp ère bon, mès aguest encara n'ei mielhor.*

MILHÀS: *Tamb era haria deth milhòc, se hè eth milhàs.*

MILION: *Ath torn de quate milions de personnes parlen occitan.*

MINJAR: *Cau minjar tà víuer, non víuer tà minjar.*

MOMENT: *Ara non ei eth moment de parlar, ei eth moment de minjar.*

MOND: *I a fòrça gent en mond.*

MOT: *Non pòden pas conéisher toti es mots d'ua lengua.*

N

NATURAUMENT: *Naturaument, se me parlatz en ua lengua que non compreni, non vos pogui respóner. Naturaument, se non minges, non poiràs trabalhar.*

NAU: *Dempús deth ueit, ven eth nau.*

NAU/-A: *Ei un libre tot nau que vengui de crompar. M'a calut hèr ua hièstra naua.*

NAUT/-A: *Aqueth gojat ei fòrça naut. Jo viui en Naut Aran.*

NE: *Se n'auesses de vin, ne beueria. Me'n vau tà casa.*

NE: *Non sap ne liéger n'escriuer.*

NERE/-RA: *Es hemnes vielhes, se vestien de nere. A era pèth nera com era soja.*

NET/NUEIT: *Era net ei fòrça longa en iuèrn.*

NEURIR: *Tamb eth sòn jornau neurís a tota era familha.*

NÒÇA: *I èm toti convidadi tara nòça de Vicenta e Tomelon.*

NHÒC: *Ath torn der arbe trapè un nhòc de ceps e codornes.*

NÒSTE/-TA: *Tot eth tòrt ei nòste per non aué-te dit arren. Era nòsta obligacion qu'ei trabalhar cada dia.*

NON: *Non voi pas saber arren d'aqueith ahèr.*

NOSATI/-TES: *Nosati èm aranesi, volem parlar e escriuer era nòsta lengua. Nosates viem de semiar cedes.*

NOVANTA/NORANTA/NAUANTA: *Aqueth òme auie mès de novanta ans. Quaranta cinc e quaranta cinc hèn nauanta.*

NOVEME: *Era hèsta de Totsants o Martror ei eth prumèr dia deth mes de noveme.*

NUD: *Aqueth nud non poiràs pas destacà-lo.*

O

O: *Ei vertat o non ei vertat. I anaràs tamb eth o tamb era.*

ÒC: *Vieràs deman? Òc. M'agrade era lengua d'òc.*

OCCITAN: *Er occitan a diferentes varietats dialectaus:*

Lengadocian, lemosin, auvernàs, provençau, aupin-vivarés e gascon.

OCTOBRE: *Aqueth an, en mes d'octobre, ploiguec fòrça.*

OISHINAR: *Qu'oishines laguens d'aqueth coche?*

ÒME: *Es òmes non viuen pas tanti ans com es hemnes.*

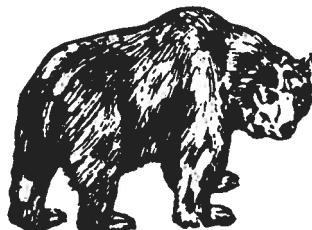
ON (A): *Tà on vas ? D'a on vies ?*

ONZE: *Dètz e un hèn onze.*

ORA: *Quina ora ei ? Ei era ora de gésser.*

ÒSCA: *Òsca, tu per aciu!*

OSTAU: *Serè en ostau tàs dètz deth ser.*

P

PAGAR: *Entà crompar quauquarren ac cau pagar.*

PAIR: *Eth pair a de trabalhar entà poder mantier ara família/familha.*

PAÍS: *Volem víuer en país.*

PAISHON: *Non hè arren de ben, quin paishon de mainatge!*

PARAULA: *Li diguí bèra paraula que li agradèc fòrça.*

PARLAR/DEVISAR: *En tot parlar era gent s'entén.*

PASSAR: *Que passe aquiu laguens ? Tà entrar en casa passèc pera pòrta de darrèr.*

PARÇAN: *En aqueth parçan se i hè de tot.*

PENDENT: *Diden que pendent tot eth mes harà mau temps.*

PENSAR: *En qué penses? Pensi en tu. Pensaua que non arribaries ara ora.*

PÈRDER: *Cerqui çò qu'è perdit.*

PER QUÉ: *Per qué vies tamb nosati?*

PERLONGAR: *Perlóngar era vida d'un malaut. Perlonguèc en ueit dies es sues vacances.*

PERTOT: *L'è cercat pertot mès non l'è trapat enlòc.*

PETIT/-A/PONIN/-A: *Non ère guaire gran, mès lèu ère petit.*

PLAÇA: *Eth haro ei ena plaça deth pòble. Plaça es libres ena estatgèra.*

PLAN: *Com va? Va plan. Ei plan atau qu'ac calie hèr.*

PLASER: *Eth mèn present li hec fòrça plaser. Se vos platz, quina ora ei?*

PLÒIR/PLÀVER: *Non a ploigut des deth mes passat.
Quan comence a plòir toti s'embarren en casa.*

PÒC/PAUC/-A: *Cau caminar a pòc a pòc. Aquerò ei pòga causa.*

PODER: *Non vos posqui pas díder arren, encara non ei segur.*

POLIT/-IDA/BERÒI/-A: *Ei fòrça polida era tua casa naua.
Quin coche mès polit que t'as crompat!*

POLÒI/PERRÒT: *Tà Nadau ei costum de minjar eth polòi.*

PÒRTA: *Barra era pòrta tamb clau quan te'n vages. Pòrta un shinhau mès de pan tà acabà-me era carn.*

PÒUR/PÀUR: *Auie pòur de dromir soleta en aquera casa. Non as d'auer pòur se sò tamb tu.*

PORATAR: *Vos pòrti çò que m'auietz demanat. Pòrte un chapèu ena man.*

POSAR: *T'auries de posar uns dies mès en lhet, tà guarí-te deth tot.*

PRAUBE/-A: *Praubi òc, mès vaishèra neta.*

PR'AMOR DE/PER'MOR DE: *Ac herem atau entà pr'amor d'auançà-ne.*

PRÉNER: *Cau préner ua mesura entà solucionar eth problème.*

PRÈTZ: *Non vos pogui pas pagar, non sabi eth prètz.*

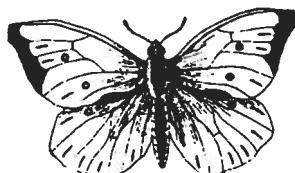
PRÈST/-A: *Eth dinar ei prèst, toti tà taula!*

PRO: *Ja n'i a pro de quèishes, planhs e bohades.*

PRÒP/PRÈS: *Trabalhi pròp de casa. Ei luenh o ei pròp.*

PRUMÈR/-A: *Fòrça còps es prumèrs son es darrèrs. Era prumèra en acabar siguec Maria.*

PÚDER: *Aciu laguens putz a poirider.*

Q

QUAN: *Quan arribè non i auie arrés.*

QUARANTA: *Un òme de quaranta ans ei encara joen.*

QUATE: Dus e dus hèn quate.

QUAUQUE/-QUA/BÈTH/BÈRA: *Quauque mainatge ac deuec hèr.*

QUAUQU'UN/-UA/BÈTH UN/BÈRA UA: *N'i a quauqu'un que non a parlat bric.*

QUAUQUARRÉS: *Quauquarrés m'ac condèc, açò que vies de didé-me*

QUAUQUARREN: *È de didé-te quauquarren.*

QUASSEVOLH/QUINSEVOLH: *Quaussevolh d'aqueri mainatges t'ac diderà.*

QUE: *Que ditz?. Qu'ei aquerò?.*

QUÈIR/CÀDER(d.V.): *Queiguec d'ua nautada de ueit mètres.*

QUÈRA: *Era quèra s'a minjat era husta deth solèr deth humarau.*

QUIN: *Quin vòs, eth blu o eth vermelh ? Quin te va ? Quin se ditz açò ?*

QUINZE: *Sèt e ueit hèn quinze*

R

RASON: *Joan auie rason, eih trèn tostemp arribe tard.*

REBREMBAR: *Ei polit rebrembar eth temps vielh.*

RECÉBER: *Recéber non ei pas dar (balhar).*

RECODINA: *Ena recodina i a un polader de pèira.*

REDIGIR: *Eth secretari redigic còp sec eth document.*

RELAMPIT/LAMPIG: *Quanhè relampits eth cèu demore enlumenat.*

REMIR: *Non ac remisques pas, qu'ei era vertat.*

RESPÓNER: *Li demanè çò que pensaue, e me responèc que i ère d'acòrd/cossent.*

RESSÈGA: *Damb era ressèga braquèc (ressegùèc) un branc.*

RESSOPET: *Dempús deth balh heren un ressopet en çò de Pèir.*

REVIRAR: *Quan entrèc toti se revirèren tà guardà-lo.*

RÒI/-A: *A eth peu ròi com sa pair. Es montanhes tamb eth heired se tornen ròies. Es hormigues ròies piquèren ath mainatge en pè.*

ROMAR: *Aqueth òme non hè que romar tot eth dia.*

RÓMPER: *Damb aguesta nheuada qu'a queigut mos va caler rómper.*

RUSCAR: *Eth mainatge ei lord, lo cau ruscar.*

S

SABER: *Non sabi (sai) pas s'ei vertat. Eth sap a on ei eth libre que cerqui.*

SAJAR: *Cau sajar d'apraiar eth coche senon non poderam anar de viatge. Sajà-te de hè-li bèra causa.*

SAU: *En aguest minjar manque un shinhau de sau, ei alap.*

SAUCLE: *Era tèrra semiada de horment ei plia de saucle, mo'la va caler sauclar.*

SE: *I anarè se non plò. S'escotes ac enteneràs.*

SE: *Se demanaue çò que calie respóner. Se setièc en ua cagira.*

SÈGA/SEGALH: *Ath darrèr era sèga i a un hanhàs. Aqueth segalh ei plen de espiarrons e arrominguères.*

SEGON/-A/DUSAU: *Dempús deth prumèr ven eth segon/dusau.*

SEGUR/-A/SOLIDE: *M'a dit qu'arribarie lèu, ne sò segur.*

SÈI-SE/SÈ-SE/SETIÀ-SE: *Sè-te ena cagira. Se seiguec (setièc) en fautulh sense hèr bric de bronit.*

SEISHANTA: *Trenta e trenta hèn seishanta.*

SÉNHER: *Nòste Sénher qu'ès en cèu. Eth pair-sénher de Maria auie 80 ans.*

SER: *Peth ser arrés travalhe, toti se demoren (s'estàn) en casa.*

SÈT: *Quate e tres hèn sèt.*

SETANTA: *Trenta e quaranta hèn setanta.*

SETEME: *Dempús deth mes de seteme entà acabar er an, manquen encara tres mesi.*

SE TE/LI/VOS PLATZ: *Quina ora ei se te platz ? Se vos platz, podetz apressà-me aquera sètia ?*

SETMANA: *Era setmana a sèt dies. Eth mes a quate setmanes. Tornarè tara setmana des tres dijaus.*

SETZE: *Ueit e ueit hèn setze.*

SIES: *Tres e tres hèn sies.*

SÒN/SUA: *Aqueth coche que i a deuant dera pòrta ère sòn. Aguesta pipa ei era sua. Aquera ei era sua cagira, era tua ei aquiu..*

SONQUE: *Sò hèt sonque dus dies de vacances. I èrem toti sonque tu que te estères en çò de Guilhaume.*

SOPAR: *Sopam cada dia tás ueit e mieja.*

SOENT: *Entà saber er aranés, lo cau escriuer e parlar soent.*

SUS: *Ère plaçat sus era estatgèra dera codina.*

SUSTOT: *Sustot non li digues a Pèir çò qu'a passat.*

T

TA: *Ta pair e ta mair vien de gésser de casa.*

TÀ/ENTÀ: *Mo'n vam entà Hòs. T'ac digui entà qu'ac sàpies. Açò qu'ei entà tu. Eth mèn frair vierà entà Pasca.*

TAN/TANT: *Quina flor tan polida!. Non minges tant.*

TANBEN: *Se tu i vas, jo tanben.*

TANPÒC: *Se tu non i vas, jo tanpòc.*

TARD: *Ac harè dempús, ara ei massa tard.*

TATH/ENTATH: *Van tath teatre tamb Maria. Vierè entath torn des sies.*

TE: *Te digui era vertat. Beu-te aquerò que te harà ben.*

TEMPS: *Açò ei un travalh que demane fòrça temps. Gessec tà veir eth temps que hège.*

TIER: *Eth mainatge se botjaue fòrça e sa mair non lo podie tier. Guaire ten aguest vaishèth?*

TÒN: *Me semblèc qu'ère tòn, e lo prenguí.*

TOR: *Era Tor deth Generau Martinhon ei era sedença deth Musèu dera Val d'Aran.*

TORBEG/TORBEJAR: *Aguest iuèrn eth torbeg non s'a trapat pas guaire. Es cunhèstres de nhèu son hètes quan torbege.*

TORN: *I a arbes ath torn dera casa. En torn de blagar, trabalha.*

TORNAR: *Cada maitin cau tornar tath trabalh. È de tornar es libres que me deishèc.*

TOSTEMP: *Joan tostemp se queishe. Tostemp as de portar era contrària.*

TOT/-A: *A ploigut tota era setmana. È liejut tot eth libre.*

TOTUN: *Totun nom m'ac haràs pas creir. Que i anarè, totun !*

TRABALH: *Diden qu'un trabalh començat, ei miei acabat.*

TRENTA: *Quinze e quinze hèn trenta.*

TRES: *Dus e un hèn tres.*

TRETZE: *Sies e sèt hèn tretze.*

TROBAR/TRAPAR/TROPAR: *Tròbi qu'aciu se minge plan.*

TU: *Tu deues èster mès gran que jo.*

TUÈU: *Eth tuèu dera aigua ei crebat.*

U

UART/CASAU: *En nòste uart semiam cedes, mongetes e truhes. Es caulets deth uart pr'amor dera sequèra que hè s'an shamostit.*

UAS: *Eth can remossigue es uassi.*

UEIT: *Quate e quate hèn ueit.*

UELH: *Tà dromir cau barrar es uelhs. Eth uelh dera hònt ei caperat de nhèu.*

UET/-DA/VUET/-DA: *Delànet eth cinema ère miei uet.*

UN/UA: *Un òme parlaue tamb ua hemna. Pòrte un paèr en cada man.*

UNGLA: *M'as taijat era unglia ena pèth.*

USCLAR: *Se non ties compde t'usclaràs eth peu.*

URÓS/ERÓS: *Vos desiri un urós an nau.*

URPA: *Treiguec es sues urpes quan me vedec.*

UTÍS/ESTURMENT: *Met er utís ena estatgèra deth cerèr.*

V

VACANCES: *Que haràs tás vacances que ven?. Me'n vau de vacances entà París.*

VALER: *Ei un libre que vau dues centes pessetes. Valerie mès qu'escotèsses er explic.*

VEIR: *Non l'è pas vist enlòc. Non i veigui pas bric. En aqueri malhs delàger i vedérem quauqui cabiròus.*

VERD/-A: *M'agrade eth paisatge tot verd dera primauera.*

VERTAT: *Ei plan vertat çò que me condèren.*

VESIN/-IA: *Eth nòste vesin a crompat un canhòt ath oelhèr.*

VIDA/VITA: *Ena vida non èmjamès contents. Non a hèt arren en tota era sua vida.*

VIELH/-A: *A fòrça valor aqueth armari vielh qu'as ena codina. Ère vielha entà poder trabalhar.*

VIER: *Ve-ne tamb nosati!. Auem vengut toti amassa en tren.*

VIN: *Beui vin deth doç. Eth vin caud ei de bon préner quan hè heired.*

VINT: *Vint e vint hèn quaranta. Auie vint ans quan se n'anèc de casa.*

VINT-E-QUATE: *Eth nòste mainatge ven de hèr vint-e-quate ans.*

VISPERON: *Ua abelha li tatgèc eth visperon ena tèsta.*

VÍUER/VÍVER: *Aquera hemna viuec nauanta dus ans. A on viues ?*

VIRAR: *Auries de virar era èrba abantes de que plòigue. Se me ditz quauquarren vira-me tu. Se virèc d'esquia entà non vedé-lo. Virar es huelhes d'un libre.*

VOLER: *Que vò díder aqueth mot ? Non i voi anar tad aqueth pòble. Voler qu'ei ua causa e poder que n'ei ua auta.*

VOP/AGUINEU: *Ei astut com ua vop. Era vop s'a panat es garies deth nidau.*

VOS: *Vos è comprenut. Vos diderè çò que pensi.*

VOSATI/-TES: *Vosati sabetz tota era vertat. Anatz-i toti amassa, mès vosates demoratz aciu laguens o se voletz dehòra.*

VÒSTE/-TA: *Ei vòste eth libre que i a ath dessús dera taula?*

VRENHAR/VERENHAR: *Enguan anaram a vrenhar en Bordèus.*

VRENTE/VENTE: *Mingèc fruta verda e cuelhec mau de vrente.*

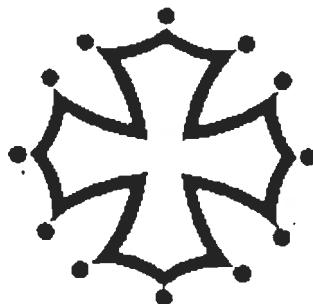
VRESPALHAR: *Nosati vrespalham soent entath torn des sies. Eth que non travalhe non vrespalhe.*

Z

ZÈRO: *Tà escriuer eth numerò dètz as de méter un un e un zèro.*

ZÒNA: *Ei ua zòna defenuda d'entrar.*

Conjugason des verbs:

- * **Auer/aver.**
- * **Èster.**
- * **Cantar.**
- * **Cuélher.**
- * **Bastir.**

AUER

INDICATIU

Present

è
as
a
auem
auetz
an

Imperfèit

auia/aveva
auies/aveves
auie/aveve
auíem/avévem
auíetz/avévetz
auien/aveven

Preterit

auí
auís/aures
auc
auérem
auéretz
aueren

Futur

aurè(-èi)
auràs
aurà
auram
auratz
auràn

SUBJONTIU

Present

aja
ages
age
ajam
ajatz
agen

Imperfèit

auessa
auesses
auesse
auéssem
auéssetz
auessen

CONDICIONAU

IMPERATIU

Present

auria(-í)	ages
auries(-és)	age
auria(-é)	ajam
auríem(-em)	ajatz
auríetz(-etz)	agen
aurien(-én)	

INFINITU: Auer

GERONDIU: En tot auer. En auer. Auent.

PARTICIPI: Auut/Agut, auuda. Auuts, auudi; auudes.

ÈSTER

INDICATIU

Present

sò
ès
ei
èm
ètz
son

Imperfèit

èra
ères
ère
èrem
èretz
èren

Preterit

siguí/estè
siguís/sigueres/estères/estés
siguec/estèc
siguem/siguérem/estérem/estem
siguetz/siguéretz/estéretz/estetz
siguén/sigueren/esteren/estén

Futur

serè(-èi)
seràs
serà
seram
seratz
seràn

SUBJONTIU

Present

siga
sigues
sigue
sigam (siguésquem)
sigatz(siguésquetz)
siguen

Imperfèit

siguessa
siguesses
siguesse
siguéssem
siguéssetz
siguessen

CONDICIONAU

IMPERATIU

Present

seria(-í)	sigues
series(-és)	sigue
serie(-é)	sigam
seríem(-em)	sigatz
seríetz(-etz)	siguen
serien(-én)	

INFINITIU: Èster

GERONDIU: En tot èster. En èster. Estant.

PARTICIPI: Estat, estada. Estats, estadi; estades.

CANTAR

INDICATIU

Present

canti
cantes
cante
cantam
cantatz
canten

Imperfèit

cantaua/-ava
cantaues/-aves
cantaue/-ave
cantàuem/-àvem
cantàuetz/-àvetz
cantauen/-aven

Preterit

cantè
cantès/cantères
cantèc
cantèm/cantèrem
cantètz/cantèretz
cantèn/cantèren

Futur

cantarè(-èi)
cantaràs
cantarà
cantaram
cantaratz
cantaràn

SUBJONTIU

Present

canta
cantes
cante
cantem/cantésquem
cantetz/cantésquetz
canten

Imperfèit

cantèssa
cantèsses
cantèsse
cantèssem
cantèssetz
cantèssen

CONDICIONAU

IMPERATIU

Present

cantaria(-í)
cantaries(-és)
cantarie(-é)
cantaríem(-em)
cantaríetz(-etz)
cantarien(-én)

canta
cante
canem
cantatz
canten

INFINITIU: Cantar

GERONDIU: En tot cantar. En cantar. Cantant.

PARTICIPI: Cantat, cantada. Cantats, cantadi; cantades.

CUÉLHER

INDICATIU

Present

cuelhi
cuelhes
cuelh
cuelhem
cuelhetz
cuelhen

Imperfèit

cuelhia/-eva
cuelhies/-eves
cuelhie/-eve
cuelhíem/-évem
cuelhíetz/-évetz
cuelhien/-even

Preterit

cuelhí
cuelhís/cuelheres
cuelhec
cuelhérem
cuelhéretz
cuelheren

Futur

cuelherè(-èi)
cuelheràs
cuelherà
cuelheram
cuelheratz
cuelheràn

SUBJONTIU

Present

cuelha
cuelhes
cuelhe
cuelham/cuelhésquem
cuelhatz/cuelhésquetz
cuelhen

Imperfèit

cuelhessa
cuelhesses
cuelhesse
cuelhéssem
cuelhéssetz
cuelhessen

CONDICIONAU

Present

cuelheria(-í)
cuelheries(-és)
cuelherie(-é)
cuelheríem(-em)
cuelheríetz(-etz)
cuelherien(-én)

IMPERATIU

cuelh
cuelhe
cuelhem
cuelhetz
cuelhen

INFINITIU: Cuélher

GERONDIU: En tot cuélher. En cuélher. Cuelhent.

PARTICIPI: Cuelhut, cuelhuda. Cuelhuts, cuelhudi; cuelhudes.

BASTIR

INDICATIU

Present

bastisqui
bastisses
bastís
bastim
bastitz
bastissen

Imperfèit

bastia/-iva
basties/-ives
bastie/-ive
bastíem/-ívem
bastíetz/-ívetz
bastien/-iven

Preterit

bastí
bastís/bastires
basic
bastim/bastirem
bastitz/bastiretz
bastiren

Futur

bastirè(-èi)
bastiràs
bastirà
bastiram
bastiratz
bastiràn

SUBJONTIU

Present

bastisca
bastisques
bastisque
bastiscam
bastiscatz
bastisquen

Imperfèit

bastissa
bastisses
bastisse
bastísem
bastíssetz
bastissen

CONDICIONAU

IMPERATIU

Present

bastiria(-í)	bastís
bastiries(-és)	bastisque
bastirie(-é)	bastim
bastiríem(-em)	bastitz
bastiríetz(-etz)	bastisquen
bastirien(-én)	

INFINITU: Bastir

GERONDIU: En tot bastir. En bastir. Bastint.

PARTICIPI: Bastit, bastida. Bastits, bastidi; bastides.

P.V.P.

675

PTRS

DEPAUS LEGAU: LL-1.616-1993
Estampe: Copi-Nart-Vielha

